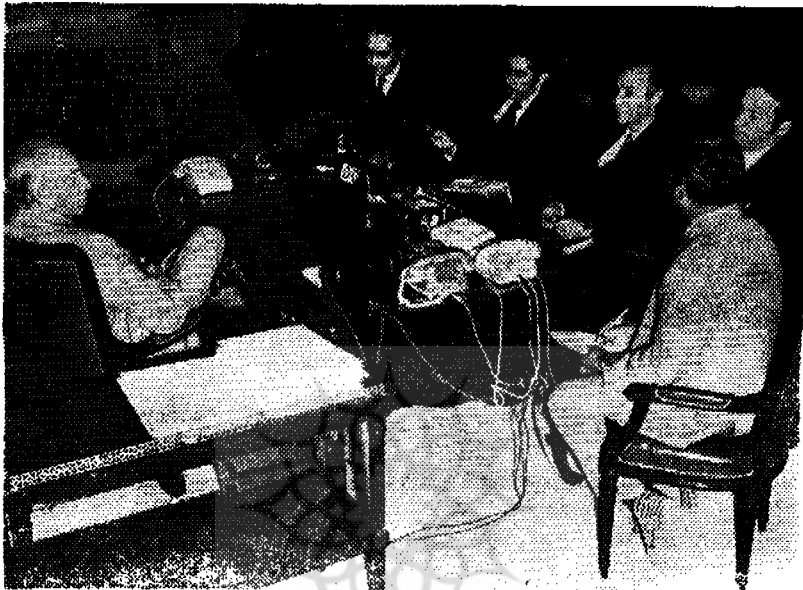

دیدار با رئیس جمهوری پاکستان

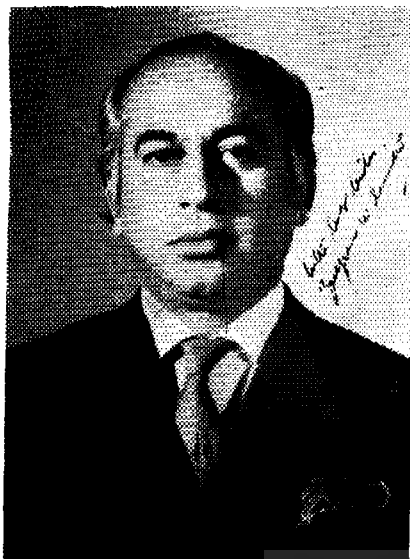

آذر ماه مریخت یار و موافق آمد و با جمعی از دوستان یکدل مسافرتی به خاک پاک نصیب گردید و از دیدار یاران و برادران پاکستانی بهره ور و شادمان شدم .

شرح این سفر پر برکت بعداً در مجله وحید و در این صحایف خواهد آمد و در این شماره به نقل مصاحبه ای اختصاصی که با حضرت ذوالفقار علی بوتو رئیس جمهوری پاکستان بعمل آوردیم بسنده می کنم و خوانندگان علاقمند را به مطالعه یادداشتهای این سفر ، در شماره های آینده وحید و خاطرات حواله میدهم (۱)

۱- متن این مصاحبه در شماره ۲۳ آذرماه روزنامه ایران نوین بقلم

اینگناب درج شده است . (و)

اینک متن مصاحبه

وحید فیا : از حضرت رئیس جمهوری امتنان فراوان دارم که فرصتی برای انجام یک مصاحبه اختصاصی به ما داده اند ضمناً از موقعیت استفاده کرده پیام دوستانه مدیران جراید و رئیس مجلس شورای ملی ایران را بحضور عالی تقدیم میدارم. همکاران من سئوالاتی دارند که با اجازه جنابعالی مطرح خواهند کرد و چون خود اینجانب صاحب نشریه ای فرهنگی و تاریخی هستم لذا مایلم که از بر نامه های فرهنگی حضرت رئیس جمهوری و خاطرات ملاقات با شاهنشاه ایران مطالبی اظهار فرمایند .

پاسخ - من اولین رئیس جمهوری پاکستان نیستم که با شاهنشاه ایران روابط شخصی و حسنه دارم ، از زمانیکه پاکستان بوجود آمد و استقلال یافت شاهنشاه به پاکستان آمدند در آن وقت لیاقت علیخان نخست وزیر بودند و این روابط دوستانه از آن زمان شروع شد . پس از آن بترتیب خواجه ناظم الدین ، غلام محمد اسکندر میرزا ، فیروزخان نون ، حسین سهروردی ایوب خان و یحیی خان زمام امور را در دست گرفتند و همه این افراد با شاهنشاه روابط شخصی دوستانه و نیز روابط رسمی بسیار حسنه داشته اند بدیهی تاریخ و فرهنگ مشترک دو کشور نیز رلمهمی را در بر - قراردادی این روابط بازی کرده است و خدای ناکرده اگر شخصی یا شخصیتی بخواهد این

روابط را بهم بزند تاریخ و فرهنگ و مذهب مانع خواهد شد و مجال و فرصت نخواهد داد و فقط کسی که از اینهمه عوامل اساسی و مهم آگاه نباشد ممکنست چنین فکری به مخیله اش خطور کند .

شاهنشاه همه وقت با دولت و ملت پاکستان و با هر حکومتی که بر سر کار بوده است حسن تفاهم و روابط برادرانه داشته اند .

من شخص ایشان را از سال ۱۹۵۸ شناختم، در آن زمان وزیر اقتصاد پاکستان بودم ، سپس موقعیکه اعلیحضرت وشهبانو به پاکستان آمدند من وزیر نفت و معدن بودم و مهمانداری ایشان را بعهده داشتم بعداً نیز که وزیر خارجه پاکستان شدم دیدارهای زیادی با ایشان داشتم و بدین ترتیب من اطلاع شخصی درباره نبوغ ایشان دارم و من بشما اطمینان میدهم که

حکومت من حد اکثر کوشش خودش را برای ادامه حسن روابط بین دولت بعمل خواهد آورد .

در مورد فرهنگ و سهمی که مربوط به من میشود من نمیتوانم اصولاً چنین سهمی را ایفاء کرده باشم . چون فرهنگ ما و شما خیلی کهن است ما نمیتوانیم فردوسی و دیگر شعرای بزرگ را بهتر از شما بشناسیم آنچه ما میتوانیم بکنیم این است که فرهنگ خودمان را ادامه دار تر کنیم و روابط فرهنگی را گسترش بیشتر بدهیم و افراد شایسته را با زمینه های صحیح آماده و تجهیز کنیم .

ما میتوانیم مبادلات فرهنگی بیشتری داشته باشیم و در زمینه های توریستی نیز اقدامات وسیعی بعمل آوریم .
هیئت های پارلمانی و مطبوعاتی مبادله کنیم و خلاصه هر چه که به گسترش این روابط کمک میکند بوجود بیاوریم .
میدانید تابستان کشور ما بسیار گرم است و طولانی در این فصل اغلب مردم وطن ما به اطرافها میروند و زیر پنکه ها می خوابند و در کشور شما مردم به کنار دریای خزر میروند بدیهی است با ساختن راههای خوب و هتل های کوچک و وسائل ایاب و ذهاب سهل و آردان میتوان این قبیل رفت و آمدها را نیز بحد وسیعی بالا برد تا مردم وطن شما در زمستان سرد ایران به کشور ما بیایند و از آب و هوای مناسب پاکستان استفاده کنند و مردم پاکستان نیز در هوای گرم

تابستان بکشور ایران مسافرت نمایند .
علی حافظی :

ما افتخار داشتیم که فرمایشات آن حضرت را که در کنوانسیون حزب خودتان ایراد کردید و تا بعد از نیمه شب نیز ادامه داشت بشنویم .

بیانات حضرت رئیس جمهوری فوق العاده جالب بود و اکنون می خواهم بدانم نظر رئیس جمهوری نسبت به رفورم اصلاحات ارضی ایران چیست و آیا میشود در کشورهای دیگر هم این برنامه را اجرا کرد ؟

پاسخ: هر کشوری تجربیات تاریخی خودش را دارد و این تجربیات تحت تأثیر عوامل داخلی قرار میگیرد و عوامل خارجی هم رل خودش را بازی میکنند . اما سهم مهم فیصله دهنده از عوامل داخلی رشد می یابد .
کشور ایران تحت رهبری شاهنشاه قدمهای اساسی برداشته است و مخصوصاً طی دهسال گذشته این پیشرفتها چشمگیر بوده است .

ما این اقدامات و اصلاحات را با دقت مطالعه کرده ایم ولی همان اصلاحات را عیناً نمیتوانیم در پاکستان داشته باشیم زیرا تراکم جمعیت بر زمین در اینجا زیاد است

بدیهی است در هر اصلاحاتی باید به بینیم در نتیجه در آمد شخصی اضافه شده است یا نه و وضع عمومی مردم بهبود یافته است یا نه و نیز تولید بیشتر شده است یا نه

و از این لحاظ اصلاحات ایران رل مهمی
بازی کرده است .

درباره کشورهای دیگر و همسایگان
هم مشکل است بتوانم چیزی بگویم و
خودتان می توانید وضع آنها را به بینید و
بررسی کنید .

محسن دولو

حضرت رئیس جمهوری من علاوه
براینکه پارلمانتر و روزنامه نویس هستم
يك هنرمند هم هستم و لذا اجازه میخواهم
که آزادانه صحبت کنم. مطلبی که راجع به
تابستان و زمستان فرمودید میخواستم
پیشنهاد کنم که پاکستانها تابستان بیایند
تهران و تهرانها زمستان بیایند پاکستان
ضمناً طبق اطلاعی که دارم در پارلمان
پاکستان ۱۴۲ نفر نماینده هست و از قرار
معلوم ۶۰ نفر هم اضافه خواهد شد آیا در
آینده پارلمان پاکستان منحل خواهد شد
یا تجدید انتخاب میشود ؟

پاسخ : این سئوالی است که می

خواهم در جواب آن توضیح بیشتر بدهم.
از روزیکه پاکستان تأسیس شده تاکنون
قانون اساسی جاممی که مورد حمایت مردم
باشد بوجود نیامده و لذا ما در گذشته از
این بابت مشکلات زیادی داشته ایم . لذا
در حال حاضر نظر ما اینستکه يك قانون
اساسی طبق نظر مردم بوجود بیاوریم. در
بیستم اکتبر جاری احزاب پاکستان منفقاً
قراردادی را امضاء کردند که از قانون
اساسی مورد نظر مردم حمایت کنند. حال
مجلس ملی پاکستان باید اقدامات خودش

را بکند و از جهت اینکه این پارلمان از هر جهت
نماینده مردم پاکستانست ما این امکان را
می بینیم که این قانون اساسی را تصویب
نمایند و برای اجرا آماده سازند .

بدیهی است که ما نمیخواهیم بگوئیم
که بعد از تصویب پارلمان را منحل خواهیم
کرد و حزب ما که حزبی سیاسی و قوی
است تمام مسائل را در نظر دارد البته ما از
انتخابات نمیترسیم زیرا در انتخابات
گذشته موفق بوده ایم اما اگر قبل از حل
موضوعات و مشکلات بخواهیم انتخابات
عمومی را انجام دهیم مورد اتهام و ایراد
قرار خواهیم گرفت طی اینکه در سال ۱۹۷۰
که انتخابات عمومی را در کشور عمل
کردیم برخی ایرادات و اتهاماتی وارد
ساختند بنابراین ما انتخابات عمومی را
طبق قانون جدید وقتی عمل خواهیم کرد
که تا حد امکان رفع مشکلات را کرده
باشیم. ما ظرف پنجسال آینده در کشور
خودمان تفاهم کامل بوجود خواهیم
آورد .

خلیل اسعد رزم آرا

سؤال من کوتاه است و جوابش
چون ممکنست طولانی باشد حضرت رئیس
جمهوری هر طور مصلحت دیدند میتوانند
جواب دهند .

ملت ایران از مرز شمالی و جنوبی
و شرقی و غربی آنگونه که لازمه اش هست
ملت پاکستان را دوست دارد و همانگونه
که به مسائل مملکتی شان توجه دارند و در
گرفتاریها و غم و شادی هایشان غمگین و

اجازه نخواهیم داد که استثمار بوجود بیاید ما میخواهیم وضعی بوجود بیاوریم که طبق اصول اسلامی و سیستم وسیع سوسیالیستی باشد یعنی یک سیستم جدیدی خواهیم برای نظام اجتماعی خودمان بوجود بیاوریم که هیچ تحت تأثیر کمونیست نباشد و سیستم کاپیتالیستی را هم در جای خود بنشانند .

همانطور که گفتیم جمعیت ما زیاد است و وسائل کم داریم و نمیتوانیم از هر گونه تولید جلوگیری بکنیم ما کوشش خواهیم کرد که یک سیستم سوسیالیستی خاص داشته باشیم و این سیستم نباید برای هیچکس در این کشور خطر داشته باشد چون سیستم کمونیستی نیست و عقیده داریم با این سیستم حتی میتوانیم در پاکستان با کمونیست مقابله کنیم .

این مساعیه پس از ۴۵ دقیقه پایان پذیرفت و ساعت ۳۰-۱۲ کاخ ریاست جمهوری را ترک گفتیم .

شاد میشوند چنین علاقه ای را هم بمردم پاکستان دارند و در غم و شادیشان عمیقاً شریک هستند . بالطبع ما که از پاکستان مراجعت خواهیم کرد شاد خواهند شد که مژده های مسرت بخشی برای آنها ببریم حضرت رئیس جمهوری ممکنست بفرمایند که برای پیشرفت پاکستان عزیز چه برنامه هایی در دست دارند ؟

پاسخ : جواب باین سئوالها را ما در کنوانسیون اخیر خود دادیم و تصویب کردیم ما طبق منشور حزب خودمان ظرف ۱۱ ماه گذشته اقداماتی بمثل آوردیم ، هدف حزب ما اینستکه همه اقدامات خودمان را بصورت واضح و روشن منعکس کنیم بطوریکه مردم مثل پرده سینما و عکس بتوانند آنرا ببینند ما در زمینه مسائل اقتصادی و اجتماعی کوشش فراوان داریم و سعی میکنیم که وضع اقتصادی عموم مردم را بهبود بخشیم و در این باره حاضریم که بخشی خصوصی را هم تشویق کنیم . اما

